

Monika Osika

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Plakat na egzaminie maturalnym? O interpretacji tekstów ikonicznych na egzaminie maturalnym z języka polskiego

Abstrakt

Celem niniejszego tekstu jest prezentacja próbek badań na temat radzenia sobie z interpretacją plakatu teatralnego przez zdających egzamin maturalny z języka polskiego. W opracowaniu uwzględniono wyniki egzaminu maturalnego z lat 2023 i 2024. Tekst zawiera rekomendacje dla praktyków, które mogą pomóc w efektywnej pracy z uczniami.

1. Koncepcja zamieszczania zadań do tekstów ikonicznych w arkuszu egzaminacyjnym

Szkoła ma za zadanie m.in. przygotować ucznia do świadomego uczestnictwa w kulturze. Umiejętność odczytywania komunikatu wizualnego jest kompetencją obligatoryjną we współczesnym świecie. Dzisiejsza rzeczywistość jest w dużym stopniu ikoniczna. Umysł człowieka lubi obrazy, a ich rozumienie wydaje się łatwiejsze od rozumienia tekstu pisanego. Tekst ikoniczny w arkuszu maturalnym to „barwna plama” – graficzny element rozbijający monotonię zadań opartych na tekstach pisanych. Jest dla zdającego w pewien sposób atrakcyjny.

Zatem zasadna jest obecność w arkuszu maturalnym z języka polskiego na poziomie podstawowym zadań sprawdzających: odczytywanie pozaliterackich tekstów kultury z zastosowaniem kodu właściwego w danej dziedzinie sztuki, interpretowanie tekstów ikonicznych z jednoczesnym wykazywaniem się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe, rozpoznawanie tematyki i problematyki poznanych tekstów oraz znajdowanie w tekstach współczesnej kultury nawiązań do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych¹.

Tekstem ikonicznym w uproszczeniu można nazwać dzieło plastyczne będące wytworem człowieka. Będzie to więc: grafika, obraz, plakat, fotografia, rzeźba, kadr filmowy czy teatralny, mural, rysunek, ikona itp. W arkuszach maturalnych pojawiały się zadania dotyczące wielu z wymienionych rodzajów tekstów ikonicznych. W niniejszej pracy skupię się na zadaniach dotyczących interpretacji plakatu teatralnego.

Elwira Bolek w artykule pt. *Interpretacja plakatu artystycznego jako działanie na tekstach* zwraca uwagę, że plakat teatralny odznacza się tą szczególną cechą, iż relacje między tekstem a obrazem „nie ograniczają się do tego, co odbiorca

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

widzi na samym plakacie, ale są motywowane tekstem dzieła dramatycznego, który grafik interpretuje”. Plakacista – Mirosław Adamczyk – przyznaje: „nie wiem przecież, jaki kształt przybierze spektakl, do którego projektuję plakat, znam jednak jego treść. To najwdzięczniejsza, dająca najszerze możliwości twórcze i kreacyjne, ale zarazem najtrudniejsza z form plakatowych”. W podobnym duchu wypowiada się Leszek Żebrowski, według którego „projekty plakatu teatralnego to malarskie, graficzne lub fotograficzne ukazanie syntezy emocji twórczych, napięć, przeżyć i doświadczeń projektanta powstałych przez skojarzenie z tytułem sztuki, fabułą, warstwą poetycką i dramaturgiczną, autorem, a nawet drobnymi didaskaliaми i rekwizytami z przedstawienia – oglądanymi na próbach albo eksponowanymi przez reżysera”².

2. Struktura zadania. O interpretacji plakatu

Dotychczas zadania na egzaminie maturalnym w formule 2023 dotyczące plakatu polegały na:

- porównaniu plakatu z fragmentem lektury obowiązkowej zamieszczonej w arkuszu i rozstrzygnięciu, czy ukazane na plakacie teatralnym relacje między bohaterami są takie same jak w dziele literackim. Stanowisko należało uzasadnić, odwołując się do plakatu i podanego fragmentu oraz do całości lektury obowiązkowej;
- wybraniu dwóch elementów graficznych z plakatu do przedstawienia teatralnego i wyjaśnieniu ich sensu w kontekście pierwowzoru, czyli lektury obowiązkowej;
- wybraniu z plakatu dwóch elementów graficznych wyrażających przesłanie utworu literackiego i ich zinterpretowaniu w kontekście lektury obowiązkowej.

Zadania zwykle wymagają od zdającego, aby przyjrzał się elementom plakatu i wykazał ich związki z problematyką lektury obowiązkowej. Zdający w tym przypadku „to przede wszystkim »oko« – ktoś, kto widzi i dzięki widzeniu rozumie w określony sposób”³. Maturzysta ma ograniczony czas, w którym musi zdekodować elementy obrazu, aktywnie je zrozumieć. Musi wnieść własną wiedzę i kompetencje nabyte podczas wcześniejszych doświadczeń i na nich oprzeć się w akcie interpretacji. Zdający wnosi swoją podmiotowość – subiektywizm patrzenia, który może rzutować na oglądany przez niego plakat. Jednakże w trakcie nauki szkolnej uczy się widzieć w określony sposób i powtarzać ten proces za każdym razem, gdy patrzy na tekst ikoniczny. Pierwszy etap analizy plakatu polega zatem na zidentyfikowaniu podstawowych jednostek konstrukcyjnych obrazu, czyli znaków, a kolejnym jest przystąpienie do badania ich znaczeń. Znaki mogą przejmować znaczenie od otaczających je innych znaków lub zyskiwać znaczenie dzięki skonstruowaniu ich z innymi znakami. Kluczowa jest staranna analiza kompozycji obrazu, jego kolorystyki, światła i dominujących kształtów oraz ich wzajemnych relacji. Z perspektywy rozwiązywania tego

² G. Rose, *Interpretacja materiałów wizualnych*, tłum. E. Klekot, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, s. 78.

³ Słowa przywołane w artykule Cezarego Niedziółki *Zadziwiający wigor*, „Teatr” 2008, nr 6, s. 77–81, cytowane za: E. Bolek, *Interpretacja plakatu artystycznego jako działanie na tekstach*, Lublin 2015, s. 258.

zadania w arkuszu maturalnym mniej ważna jest zawartość ekspresyjna dzieła, czyli odczucia, które budzi plakat w odbiorcy. Wskazanie w poleceniu, do którego utworu literackiego odnosi się plakat, nadaje mu zakotwiczenia. Pozwala to maturzyście na dokonanie wyborów spośród natłoku potencjalnych znaczeń.

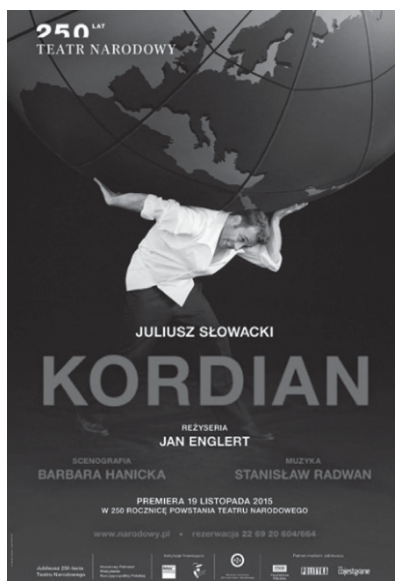
3. Kompetencje uczniów w zakresie interpretacji plakatu do spektaklu teatralnego na podstawie analizy rozwiązań, dane o łatwości zadań

W roku szkolnym 2023/2024 egzamin maturalny z języka polskiego został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.⁴

Egzamin z języka polskiego na poziomie podstawowym polegał na rozwiązaniu dwóch arkuszy.

Arkusz pierwszy zawierał dwie części: test *Język polski w użyciu* i test historycznoliteracki. Zadania w teście historycznoliterackim sprawdzały poziom opanowania przez uczniów umiejętności określonych w obszarze I. *Kompetencje literackie i kulturowe* (zwłaszcza znajomość zagadnień z historii literatury i rozumienia procesów w niej zachodzących).

Zadanie 12. w teście historycznoliterackim wymagało wykazania się znajomością tematyki i problematyki *Kordiana* Juliusza Słowackiego oraz umiejętnościami odczytywania pozaliterackich tekstów kultury. Zdający po zapoznaniu się z plakatem do przedstawienia *Kordian* według dramatu Juliusza Słowackiego miał wybrać dwa elementy graficzne i wyjaśnić ich sens w kontekście dramatu *Kordian*.

Plakat do przedstawienia *Kordian* –
fot. Maciej Landsberg, projekt: Elipsy,

Fragment Arkusza egzaminacyjnego
z 2024 r.: Język polski, poziom podstawowy, Formuła 2023, zad.12., CKE

⁴ Sprawozdanie za rok 2023. Egzamin maturalny. Język polski. Poziom podstawowy i rozszerzony. Data publikacji dokumentu: 19 września 2023 r.

Jakie preferowane możliwości odczytania sensu dwóch elementów graficznych w kontekście dramatu „Kordian” zawierały *Zasady oceniania*?

Przykładowe odpowiedzi z *Zasad oceniania* to:

- Poświęcenie w imię idei niepodległościowej zostało odzwierciedlone na plakacie poprzez kolory biel i czerwień.
- Kolor czerwony symbolizuje zbrodnię, którą Kordian ma popełnić na carze.
- Mapa Europy może symbolizować Grand Tour, którą odbył Kordian, by odkryć sens życia.
- Wyraz twarzy mężczyzny oznacza wysiłek Kordiana w zmaganiu się z samym sobą i ze światem.
- Dźwiganie Ziemi może oznaczać trud Kordiana w walce ze sobą, kiedy próbował zabić cara. Ostatecznie mu się nie udało.

Jak interpretowali plakat maturzyści?

Przykładowe rozwiązania zadania 12. ocenione na 2 pkt zamieszczone w *Sprawozdaniu za rok 2024. Egzamin maturalny. Język polski. Poziom podstawowy i rozszerzony*.

Przykład 63.

Pierwszym elementem graficznym jest glob dźwigany przez człowieka, który ledwo sobie z tym radzi. Może to odnosić się do Kordiana, który został sam z trudnym, a jednocześnie ważnym dla narodu zadaniem, czyli zabiciem cara. Niestety finalnie bohater nie jest w stanie temu poddać. Drugim elementem jest Europa w centralnej części dźwiganej kuli, czyli kontynent, po którym Kordian w młodości podróżował. Był m.in. w Watykanie, Anglii, czy na Mont Blanc.

Przykład 64.

Globus z widocznym fragmentem Europy niesiony jest przez mężczyznę na plakacie. Element ten nawiązuje do przemówienia Kordiana na Mont Blanc, podczas którego oznajmia, że Polska niczym Winkelreid ocali inne narody. Kordian sam również deklaruje, iż będzie waleczny, jak Winkelreid. Mężczyzna z plakatu jest obciążony oraz samotny, co odnosi się do postaci Kordiana i jego cech. Białe-czerwona kolorystyka nawiązuje do patriotycznego wydźwięku „Kordiana” J. Słowackiego.

Przykładowe rozwiązanie zadania 12. ocenione na 1 pkt:

Przykład 65.

Pierwszym elementem widocznym na plakacie jest ziemia, którą najprawdopodobniej trzyma Kordian. Może to oznaczać iż Kordian był sam przeciwko światu – chciał jako jedyny uwolnić swoją ojczyznę spod ręki cara, reszta ludzi bała się kary.

Zdający otrzymywali 0 pkt, jeśli w ich odpowiedziach pojawiły się błędy rzeczowe związane z niezajomością treści dramatu (przykład 66.) lub myśleniem bohaterów utworów romantycznych oraz ich losów (przede wszystkim z Konradem z *Dziadów* cz. III – przykład 67.). Punktów nie przyznawano też wówczas, gdy zdający nie wyjaśniał znaczeń elementów plakatu w odniesieniu do wskazanej lektury (przykłady 68.–70.).

Przykład 66.

Kordian, który chce uratować świat (kraj) przed rosją, jako ten, który nie waha się unieść całego ciężaru na siebie. Motyw podpierania globu. Czerwono-czarne tło oznacza komunizm, który niszczy Polskę.

Przykład 67.

Pierwszym elementem jest mężczyzna który trzyma całą ziemię, jest to nawiązanie do słów Kordiana które brzmiały „Ja Miljon, bo za miliony cierpie i katusze”. Drugim elementem jest kolorystyka w kontraście która pokazuje że Kordian był dynamicznym bohaterem.

Przykład 68.

Kordian trzyma cały świat na swoich barkach.

Przykład 69.

Kolory biały i czerwony ma flaga polska.

Przykład 70.

Główny bohater utworu Kordian trzyma na swych plecach globus jest to nawiązanie do Greckiej mitologii⁵.

W roku szkolnym 2022/2023 na test historycznoliteracki składało się 11 zadań. Większość zadań w teście historycznoliterackim zawierała wyposażenie w postaci fragmentu utworu literackiego, dwa zadania wymagały skonfrontowania fragmentu utworu literackiego z innym tekstem kultury (reprodukcją obrazu albo plakatem).

Zadanie 14. zawierało polecenie rozstrzygnięcia, czy na podanym plakacie teatralnym Piotra Kuncego przedstawiono taką samą relację między inteligencją a chłopami, jaką Stanisław Wyspiański ukazał w *Weselu*. Oprócz plakatu do polecenia dołączony był fragment Sceny 19. z III aktu dramatu.

Stanisław Wyspiański

Wesele

AKT III SCENA 19

Poprzedni, Gospodarz

[...]

CZEPIEC

Zbierajcie się, poki czas,

byśwa byli radzi z was,

a nie stojcie jak te ćmy

albo kpy;

co kto ma, do ręki brać,

na podwórze wyjść i stać;

⁵ Sprawozdanie za rok 2023. Egzamin maturalny. Język polski. Poziom podstawowy i rozszerzony. Data publikacji dokumentu: 19 września 2023 r.

tam już ludzie som,
co sie sami rwiom:
chłopi, tak! A chłopci, tak!

POETA

– Jakiś znak.

GOSPODARZ

Jakiś znak!

CZEPIEC

Panowie, jakeście som,
jeżeli nie pójdziecie z nami,
to my na was – i z kosami!

GOSPODARZ

Wy, a jako – ?

POETA

Wiecież, kto my!? Co wy o nas wiecie – nic.

CZEPIEC

O, pon, widno, niewidomy;
widać, że nie znacie nas.

PAN MŁODY

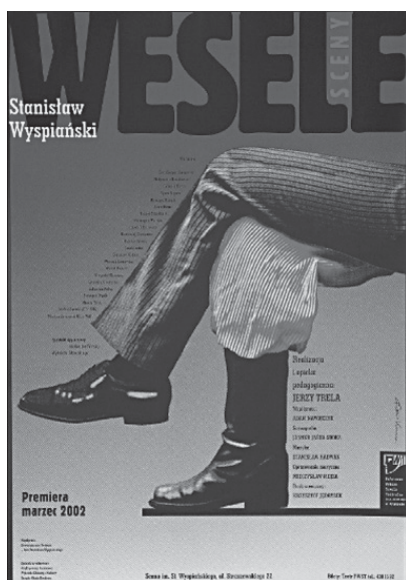
Widzę, żeście krwi łakomy;
jeno że na krew nie czas.

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1977.

Rozstrzygnięcie, które mogło brzmieć, że relacja ukazana w obu tekstach jest podobna lub różna, maturzysta musiał uzasadnić, odwołując się do plakatu i podanego fragmentu *Wesela* lub do plakatu i całego dramatu Ś. Wyspiańskiego.

Aby rozwiązać zadanie, maturzysta musiał wykazać się umiejętnościami: wykorzystania znajomości lektury obowiązkowej, rozpoznawania tematyki i problematyki poznanych tekstów; odczytywania i interpretowania pozaliterackich tekstów kultury, znajdowania w tekstach współczesnej kultury nawiązań do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

Możliwość uzyskania 2 punktów dawało rozstrzygnięcie i trafne uzasadnienie, uwzględniające symbolikę plakatu oraz wymowę fragmentu *Wesela*, albo symbolikę plakatu oraz wymowę całego dramatu Stanisława Wyspiańskiego.

Autor: prof. Piotr Kunce

Fragment Arkusza egzaminacyjnego z 2023 r.: Język polski, poziom podstawowy, Formuła 2023, zad.14., CKE

Jakie preferowane możliwości interpretacji tego plakatu zawierały *Zasady oceniania*?

Przykładowe odpowiedzi z *Zasad oceniania* to:

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt:

Relacja jest podobna. Na plakacie przedstawiono dwie nogi założone jedna na drugą. Ta na wierzchu jest w stroju inteligenta, a ta pod nią – w stroju chłopą. Oznacza to, że inteligencja stoi ponad chłopami i nimi dowodzi. We fragmencie Weseła chłopci domagają się od inteligencji dowodzenia akcją zbrojną – a więc uznają ich zwierzchność. Jednak inteligencja nie rozumie, o czym mówi Czepiec – z fragmentu wynika, że te dwie warstwy społeczne niczego o sobie nie wiedzą.

Relacja jest różna. Dwie różne nogi na plakacie można odczytać jako symbole inteligencji i chłopów. Ułożenie nóg sugeruje, że te dwie warstwy społeczne tworzą całość, rozumieją się. We fragmencie Weseła jest inaczej. Chłopci są gotowi do powstania, a inteligencja nie jest. Czepiec grozi, że chłopci zaatakują inteligentów, jeżeli ci nie staną z nimi ramię w ramię do walki.

Jak interpretowali plakat maturzyści? Poniższą odpowiedź zdającego oceniono na 2 pkt.

Przykład 33.

Tak, plakat przedstawia taką samą relację między chłopami, a inteligencją, pomimo przynależności do tego samego kraju, nie rozumieją się oni i są całkowicie odmienni, tak, jak ukazane na plakacie nogi. Jedna noga symbolizuje chłopów, natomiast druga inteligencję. Obie nogi należą do tej samej osoby, tak jak te warstwy społeczne oddane jednej ojczyźnie (tej samej). Organizm mógłby poradzić sobie bez którejś z nóg, jednak byłby on kaleki, do prawidłowego funkcjonowania potrzeby obu, tak samo jest z narodem bez którejś z tych grup społecznych może i by sobie poradził, jednak dobrze i prawidłowo funkcjonować będzie, jeśli te grupy społeczne będą razem.

Przykład 34. zawiera odpowiedź ocenioną na 1 pkt, a przykłady 35. i 36. – odpowiedzi ocenione na 0 pkt.

Przykład 34. (nietrafna interpretacja plakatu)

Na plakacie ukazano inną relację między inteligencją i chłopami niż w „Weselu” Wyspiańskiego. Inteligenci chcieli tylko odpoczywać, nie interesowało ich nic. Wogóle nie chcieli słuchać chłopów, którzy chcieli podjąć jakie kolwiek czyny. Chłopi nie mieli dowódcy i nie mogli walczyć dlatego Czepiec wypowiada takie słowa „jeśli nie pójdziecie z nami, to my na was i z kosami”. A na plakacie ukazane są nogi wyżej inteligentów a poniżej chłopów. Jednak w rzeczywistości jest inaczej.

Przykład 35. (niezrozumienie plakatu i nietrafne odczytanie dramatu)

W dramacie Wyspiańskiego można zauważyć motyw chłopomanii. Pan młody był zafascynowany związkiem z chłopką Jadwigą. Na obrazie również można zauważyć elegancko ubranego człowieka w wypolerowanych butach wraz z prawdopodobnie kobietą w sukience oraz zwykłych kozakach, z którą prawdopodobnie spędza czas, siedząc razem na ławce.

Przykład 36. (niezrozumienie plakatu i próba streszczenia sceny z Wesela)

Na plakacie przedstawiono elegancko ubraną osobę, która siedzi w wygodnej pozycji. Osoba ta pochodzi zapewne z inteligencji. Plakat ten można przedstawić jako taką samą relację między chłopami a inteligencją, jaką ukazano w podanym fragmencie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego. W fragmencie została przedstawiona scena, gdzie Czepiec zbiera ludzi do walki, a Poeta jak i Pan Młody nie chcą w niej uczestniczyć. Tak jak na plakacie inteligencja są spokojni, nie chcą walczyć, a zrobić to kiedy indziej.

Poziom wykonania zadań w obszarze wymagań ogólnych

Egzamin maturalny z języka polskiego w 2024 roku na poziomie podstawowym sprawdzał stopień opanowania przez zdających umiejętności w trzech z czterech obszarów wymagań ogólnych, które są określone w podstawie programowej i zostały zachowane w wymaganiach egzaminacyjnych obowiązujących maturzystów:

- I. Kształcenie literackie i kulturowe.
- II. Kształcenie językowe.
- III. Tworzenie wypowiedzi.

Poziom wykonania zadań w każdym z obszarów wymagań ogólnych był porównywalny:

- wymagania z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego – poziom wykonania: 64%
- wymagania z zakresu kształcenia językowego – poziom wykonania: 63%
- wymagania z zakresu tworzenia wypowiedzi – poziom wykonania: 60%.

Zadania 7.–16. sprawdzały znajomość zagadnień z historii literatury oraz rozumienie procesów w niej zachodzących. Były to zadania dotyczące każdej z wymienionych poniżej grup okresów literackich:

- a. starożytność (antyk i Biblia), średniowiecze, renesans, barok, oświecenie – za rozwiązanie zadań 7.–10., które dotyczyły tych okresów, można było uzyskać maksymalnie 5 punktów

- b. romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska – za rozwiązanie zadań 11.–14., które dotyczyły tych okresów, można było uzyskać maksymalnie 6 punktów
- c. 20-lecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. – za rozwiązanie zadań 15. i 16., które dotyczyły tych okresów, można było uzyskać maksymalnie 4 punkty.

Zadanie 12. dotyczące interpretacji plakatu do przedstawienia *Kordian* było umiarkowanie trudne dla maturzystów (poziom wykonania – 59%).

Egzamin maturalny z języka polskiego w 2023 roku na poziomie podstawowym sprawdzał stopień opanowania przez zdających umiejętności w trzech z czterech obszarów wymagań ogólnych, które są określone w podstawie programowej i zostały zachowane w wymaganiach egzaminacyjnych obowiązujących tegorocznych maturzystów:

- I. Kształcenie literackie i kulturowe.
- II. Kształcenie językowe.
- III. Tworzenie wypowiedzi.

Abiturienti dobrze opanowali wymagania ogólne z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego (poziom wykonania: 72%) oraz z zakresu kształcenia językowego (poziom wykonania: 73%), słabiej umiejętności z zakresu tworzenia wypowiedzi (poziom wykonania: 62%).

Zadania 7.–17. sprawdzały znajomość zagadnień z historii literatury oraz rozumienie procesów w niej zachodzących. Były to zadania dotyczące każdej z wymienionych poniżej grup okresów literackich:

- a. a) starożytność (antykwizm i Biblia), średniowiecze, renesans, barok, oświecenie – za rozwiązanie zadań 7.–10., które dotyczyły tych okresów, można było uzyskać maksymalnie 5 punktów
- b. b) romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska – za rozwiązanie zadań 11.–14., które dotyczyły tych okresów, można było uzyskać maksymalnie 6 punktów
- c. c) 20-lecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. – za rozwiązanie zadań 15.–17., które dotyczyły tych okresów, można było uzyskać maksymalnie 4 punkty.

Zadanie 14. dotyczące interpretacji porównawczej fragmentu dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego i plakatu do przedstawienia *Wesele* było dla maturzystów łatwe (poziom wykonania – 73%). Najczęściej tracili 2 punkty lub 1 punkt, gdy nie pamiętali treści dramatu lub nie łączyli fragmentu z plakatem⁵.

4. Ocenianie zadań (kryteria oceny, trudności, pułapki)

Na czym polega trudność weryfikacji poprawności odpowiedzi uczniowskich? Jak napisał Stuart Hall:

Warto podkreślić, że nie istnieje jedna czy też „poprawna” odpowiedź na pytanie „co znaczy ten obraz?” lub „co ten obraz mówi?”. Nie istnieje bowiem prawo gwarantujące, że rzeczy będą posiadać „jedno prawdziwe znaczenie” ani że znaczenia

nie będą się zmieniać w czasie. Stąd działania na tym obszarze w nieunikniony sposób mają charakter interpretacji – nie tylko decyzji, kto ma „rację”, a kto się „myli”, lecz dyskusji pomiędzy tak samo wiarygodnymi, choć czasem konkurującymi ze sobą i zwalczającymi się, znaczeniami i interpretacjami. Najlepszy sposób na „rozstrzygnięcie” takiej rywalizacji odczytań polega na tym, by przyrzeć się konkretnemu przykładowi i spróbować szczegółowo uzasadnić własną interpretację, odnosząc ją do rzeczywistych praktyk i użytych form znaczeniowych oraz znaczeń, które, naszym zdaniem, są z ich pomocą tworzone⁶.

Zatem egzaminator sprawdzający zadania wymagające interpretacji plakatu musi być konsekwentny i skrupulatny w stosowaniu zasad oceniania, ale też uważny i otwarty na niestandardowe odpowiedzi zdających. Jeśli pojawi się interpretacja, którą maturzysta potrafi właściwie uzasadnić, odnosząc ją do sensów tekstu literackiego, to należy ją uznać za poprawną. W razie wątpliwości – zgodnie z procedurami oceniania – egzaminator konsultuje swoją ocenę z drugim egzaminatorem.

Jeśli mają wątpliwości, to kolejne konsultacje odbywają się z przewodniczącym zespołu oceniającego i koordynatorem z okręgowej komisji egzaminacyjnej. Wszystko po to, by ocenić odpowiedzi maturzystów w sposób rzetelny.

5. Podsumowanie

1. Łatwiejsze dla zdających było odniesienie się do problematyki utworu literackiego, gdy plakat zawierał treści symboliczne, ponieważ to wymuszało poszukiwanie sensów, interpretację elementów plakatu w odniesieniu do wymowy utworu literackiego. Tak było w przypadku plakatu do „Wesela”. Natomiast w przypadku plakatu zawierającego elementy realistyczne przypominające fotografię (plakat do „Kordiana”) zdający często w swojej odpowiedzi ograniczali się do połączenia elementów z plakatu z elementami świata przedstawionego utworu, np. podając, że mężczyzna na plakacie to Kordian, a globus oznacza świat, bez wyjaśnienia sensu tych elementów w kontekście dramatu Słowackiego.
2. Jak wspomniałam we wstępie, szkoła ma za zadanie m.in. przygotować ucznia do świadomego uczestnictwa w kulturze. Umiejętność odczytywania komunikatu wizualnego jest kompetencją obligatoryjną we współczesnym świecie. Zatem warto ćwiczyć te umiejętności jako istotne nie tylko w perspektywie egzaminu maturalnego, ale także w celu wyposażenia uczniów w narzędzia do świadomego uczestniczenia w kulturze.
3. Podczas omawiania lektur warto poświęcić czas na ćwiczenia w wyszukiwaniu idei zawartych w utworze literackim przełożonych na język obrazu.
4. Warto uświadamiać uczniom, że plakat jest spójny ze spektaklem teatralnym, do którego powstał, jest jego integralną częścią. Eksponuje więc te elementy, które są istotne w wizji reżysera.
5. W interpretacji plakatu podczas lekcji należy podkreślać jego symboliczny i metaforyczny charakter, zwracać uwagę na znaki, skojarzenia.
6. Punktem odniesienia dla interpretacji plakatu jest zawsze lektura obowiązująca, dlatego znajomość lektur (ich treści i problematyki) jest warunkiem koniecznym do udzielenia poprawnej odpowiedzi w tego typu zadaniach.

⁶ Stuart Hall, Introduction, w: Stuart Hall, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, tłum. E. Klekot, Londyn 1997, s. 9.

Bibliografia

- Barthes R., *Retoryka obrazu*, tłum. Z. Kruszyński, „Pamiętnik Literacki” 1985, LXVI, z. 3, s. 289–302.
- Bolek E., *Interpretacja plakatu artystycznego jako działanie na tekstach* [w:] *Działania na tekście. Przekład – redagowanie – ilustrowanie*, S. Niebrzegowska-Bartmińska, M. Nowosad-Bakalarczyk, T. Piekot (red.), Lublin 2015, s. 257–267.
- Niedziółka C., *Zadziwiający wigor*, „Teatr” 2008, nr 6, s. 77–81.
- Rose G., *Interpretacja materiałów wizualnych. Krytyczna metodologia badań nad wizualnością*, tłum. E. Klekot, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015.
- Sprawozdanie za rok 2023. Egzamin maturalny. Język polski. Poziom podstawowy i rozszerzony*. Data publikacji dokumentu: 19 września 2023 r. (www.cke.gov.pl).
- Sprawozdanie za rok 2024. Egzamin maturalny. Język polski. Poziom podstawowy i rozszerzony*. Data publikacji dokumentu: 20 września 2024 r. (www.cke.gov.pl).